

Amerika'nın İlk Kur'ân'ı: İslam'ın Kutsal Kitabı ve Amerikan Edebiyatı *

Jeffrey EINBODEN**
Çev.: Nihat UZUN***

1833 yılının yazında, SOAS'in İslami Araştırmalar Merkezi'nden yaklaşık bir mil uzakta, Amerikan edebiyatının meşhur "babası" Ralph Waldo Emerson (1803-82) bir Kur'ân nüshası satın aldı.¹ 30 yaşındaki Boston'lı, ilk yurt dışı gezisinin sonunda Londra'ya vardığında bu alışverişi Chancery Lane'deki Lumley'nin kitap dükkânında yaptı. Cep günlüğüne, başka bir yorum eklemeksizin, aldığı Kur'ân'ın ücretinin iki şilin altı peni ettiğini not etmişti:

30 [Temmuz]
Lumley Chancery Lane
Alkoran 2/6

* Bu makale, *Journal of Qur'anic Studies* 11. 2 (2009): ss. 1-19 (Edinburgh University Press)'dan alınmıştır: "The Early American Qur'an: Islamic Scripture and US Canon".

** Assist. Prof., Northern Illinois Üniversitesi, İngilizce Bölümü, ABD.

*** Yrd. Doç. Dr., Karadeniz Teknik Ü. İlahiyat Fakültesi, nirunx@hotmail.com

¹ Bu makalenin ilk hâli, SOAS'in düzenlediği 'The Qur'an: Text, History & Culture' (Kasım 2009) konulu Altıncı Kur'ân Bienal Konferansı'nda (Sixth Biennial Conference on the Qur'an) bildiri olarak sunulmuştu. Kur'ân tercümeleleri, aksi belirtilmedikçe, M.A.S. Abdel Haleem'in *The Qur'an: A New Translation by M.A.S. Abdel Haleem* (Oxford: Oxford University Press, 2004) isimli eserinden verilmektedir.

Bu basit, sessiz, göze çarpmayan ve önemsiz addedilebilecek işlem, İlk Amerikan Kur'ânı'nın ana hatlarının izini sürmeye başlamak için uygun bir mekân sunuyor. Bu iz sürme genç cumhuriyette yeterince farkına varılmamış bu etki türünün belirtilerini ortaya çıkaracaktır.² Emerson'ın alışveriş yaptığı deniz aşırı yer –o, Kur'ân'ı, doğum yeri olan Boston ya da New York'ta değil, Londra'da satın almıştır- öyle görünüyor ki, ondokuzuncu yüzyılda İngiliz ve Kıta Avrupası ilim âleminin, Orta Doğu'dan geçip Batı sınırlarına varan geçişlerin nakledicisi ve çeşitlendiricisi konumundaki Avrupa vasıtasıyla, Amerikalı okuyucular ve Müslüman kaynaklar arasında aracılık yapma hususunda oynayacakları merkezi rolü akla getiren özel bir öneme sahiptir. Emerson'ın satın alma yılı da önemlidir: Amerikan Devrimi'nin sona erişinden sadece iki nesil sonrası olan 1833 yılı, Birleşik Devletler'deki, artık siyasi olmaktan ziyade entelektüel bir bağımsızlık için arzuları uyandıran bir kültürel Rönesans dönemine işaret etmektedir. Bu on yıl biterken Emerson, Sanat ve Edebiyat'ta Amerika'nın özerkliğinin önde gelen savunucusu ve destekçisi olacaktır. 1837'de meşhur "Amerikan Âlimi" konuşmasını yapar ve bu konuşmada, Amerikalılar olarak, "Avrupa'nın saraylı ilham perilerini çok uzun zaman dinledik" diye ısrar ederek, Yeni İngiltere (New England) ile Eski İngiltere'nin (kültürel) ayrılığını talep eder.³

1833'te, Emerson'ın Londra'da Kur'ân satın almasından dört yıl önce, Amerikan sömürgesinden ulusa geçişte belirgin bir gerginliğe şahit oluyoruz. İngiliz toprağında gerçekleştirilmiş olsa da, Emerson'ın Kur'ân nüshası satın alması ayrıca Anglo-Avrupa etkisine karşı, yeni ortaya çıkmakta olan bir Amerikan kimliği için alternatif soy ağaçları ve yörüngeler arayan bir direniş anlamına da gelmektedir. Amerika'nın bu kendi kendisini tanımlamasına yönelik karmaşık dürtü, bağımsızlıktan sonraki ilk elli yıl boyunca Amerikan yazarla-

² William H. Gilman, Alfred R. Ferguson, Harrison Hayford, Ralph H. Orth, J.E. Parsons ve A.W. Plumstead (edt.), *The Journals and Miscellaneous Notebooks of Ralph Waldo Emerson: 1832-1834* (16 cilt, Cambridge: Belknap Press of Harvard University Press, 1975), c. 4, ss. 423-4. Emerson'ın 30 Temmuz'a ait 'Lumley Chancery Lane' kaydı s. 423'ten başlıyor, 'Alcoran' ifadesi s. 424'te görülüyor. Bu çalışma içinde 'Plutarch's Morals' ve 'Çiçero'nun hacimli bir basımı gibi eserler de yer alıyor. Burada Emerson'ın Kur'ân'ın hangi basımını satın aldığı açık değildir. George Sale'in tercümesi - *The Koran: Commonly Called the Alcoran of Mohammed (1734)* - kolay bulunabildiği için en muhtemel aday olarak görülüyor.

³ Ralph Waldo Emerson, *The Collected Works of Ralph Waldo Emerson*, ed. Alfred R. Ferguson, Jean Ferguson Carr ve Douglas Emory Wilson, giriş ve açıklamalar Robert E. Spiller (7 cilt, Cambridge: Belknap Press of Harvard University Press, 1971), c. 1, s. 69. Emerson'ın ufuk açıcı çalışması *Nature*, Kur'ân satın almasından sadece üç yıl sonra yayımlandı (1836), 'The American Scholar' konuşmasını ise Phi Beta Kappa Society'de 31 Ağustos 1837'de yaptı.

rının üzerindeki giderek artan Kur'ân etkisini daha geniş bir şekilde bir bağlama yerleştirmeye de yardımcı olacaktır. Günümüz ilim dünyasının çok az dikkatini çekse de, Kur'ân'ın, Amerika'nın ilk dönemlerinde farklı kulvarlardaki önde gelen yazarlar için çok önemli bir referans ve ilham kaynağı olarak işlev gördüğü açıktır. Amerika'nın Müslüman kölelerinin hikâyeleri içindeki Kur'ân alıntıları son dönemde, Allan D. Austin'in dikkatini çekmiş ve Thomas Jefferson'ın İslam'ın kutsal kitabını okumasına ciddi bir biçimde dikkat verilmiş olmasına rağmen, Kur'ân'ın iç savaş öncesi Amerikan edebiyatındaki önde gelen yazarlar üzerindeki etkisi nispeten hiç incelenmemiş bir şekilde beklemektedir.⁴ Bununla birlikte, Kur'ân'dan yapılan alıntılar Amerika'nın saygın edebiyatçılarının metinlerinde dağınık bir şekilde bulunabilir. Bunlar sadece Emerson'ın değil, Washington Irving (1783–1859) ve Edgar Allan Poe (1809–49) gibi onun çağdaşlarının, takipçilerinin ve rakiplerinin hem basılmış hem de özel eserleri içine, erken dönem Amerikan Edebiyatı'nın temelleri üzerinde bir İslamî îma/gönderme mimarisi inşa eder bir biçimde sızmıştır.

Emerson'ın kendi entelektüel biyografisinin kökleri açık bir şekilde Kur'ânî zeminde yerleşiktir. Emerson, Londra'da Kur'ân satın aldığı 1833 yılından on beş sene önce, 1819 yılının sonbaharında, üniversite birinci sınıfa başlamak üzere Harvard Üniversitesi'ne kayıt yaptırmıştır. Emerson, üniversite döneminin başladığını göstermek için Harvard'daki yılları boyunca kişisel ve akademik tekâmülünü kayda geçirmek üzere ayırdığı bir defter şeklindeki üniversite günlüğüne de yeniden başlayacaktı. Günlükteki, Emerson'ın üniversitedeki üçüncü yılının ilk kelimelerini ihtiva eden, 1819 yılına ait ilk kayıt şu şekildeydi:

Birinci Sınıf

Ocak 1819

↑“Daha önce *Cinleri* (Jan) kavurucu bir ateşten yarattım.”

Kur'ân↓

'Birinci Sınıf'ı belirtip, ay ve yılı not eden Emerson, hemen ardından, 15/Hicr sûresinin 27. âyetinin değiştirilmiş bir tercümesini alıntılıyarak 'Kur'ân'ı referans gösteriyor. 'Daha önce *Cinleri* (Jan) kavurucu bir ateşten yarattım' şeklindeki alıntı ilginç olduğu kadar

⁴ Amerika'nın Müslüman kölelerinin hikâyelerindeki Kur'ân alıntıları için bkz. Allan D. Austin, *African Muslims in Antebellum America: Transatlantic Stories and Spiritual Struggles* (New York: Routledge, 1997), özl. s. 32, ss. 56–7 ve s. 148. Jefferson'ın Kur'ân'ı için bkz. Kevin J. Hayes, 'How Thomas Jefferson Read the Qur'an', *Early American Literature*39:2 (2004), ss. 247–61. Amerikan edebiyatının İslam'la ilgilerinin soyağacı şu eserde çıkarılmıştır: Timothy Marr, *The Cultural Roots of American Islamism* (New York: Cambridge University Press, 2006). Fakat iç savaş öncesi 'Rönesans' dönemi boyunca Amerika'nın Kur'ân okumalarını hedefe alan bir çalışma henüz yapılmamıştır.

önemli de.⁵ Emerson'ın hayatındaki bu şekillendirici geçişin başlangıcında sadece Kur'an'ı bulmak değil, aynı zamanda bu özel seçilmiş bölümü bulmak da şaşırtıcıdır. Cinlerin ateşten tabiatlarını, 1819'un sonbaharında bir birinci sınıf öğrencisi olarak şimdi yeni varoluşun ateşini tutuşturan Emerson'ın üniversiteye girişteki çetin imtihanı geçişine kozmik bir benzetim olarak imgeleyen bu âyet, öyle görünüyor ki onun ilk sınıfının başlangıcıyla cinlerin başlangıcını [ilk yaratılışlarını] yan yana getiriyor. İlk dönem Amerikan *tefsirinin* bu alışılmışın dışındaki eylemi, kendi derin öz-yansıtması içerisinde son derece şaşırtıcıdır. Bunun nedeni de Emerson'ın, kendi kişisel tarihindeki bir aşamayı, otobiyografisini bir bağlama oturtmak için kutsal kitaptaki bir maziyi kendine mal ederek kutsal tarih-öncesi dönemden alınmış bu önemli olayla özdeşleştirmesidir. Bununla birlikte belki de daha şaşırtıcı olanı, Emerson'ı -ilk dönemlerdeki Amerika'nın önde gelen Hıristiyan ilahiyat okulu- Harvard'daki yılına başlatan bu İslâmî mazinin görünüşteki uyumsuzluğudur. Fakat 1819'daki Harvard'ın, Teslis'i inkâr edip İsa'nın öldükten sonra tekrar dirilen bir tanrı değil bir insan peygamber olduğunu kabul ederek Tanrı'nın tekliğini ve birliğini ifade eden meşhur kadrosu sebebiyle yöneliş bakımından kati bir şekilde Üniteryan olduğu düşünülünce bu dini gerilim biraz durulur.⁶ Bunun bir sonucu olarak, Kur'an'ın ortaya koyduğu *tevhîd*in, Emerson'ın üniversite eğitimindeki Hıristiyanlık için yabancı değil, daha ziyade temel bir unsur olduğu düşünülebilir. Emerson'ın, üniversite eğitiminin sonunda vaazlarında,

⁵ Emerson'ın kaydı şurada yer alır: William H. Gilman, Alfred R. Ferguson, Harrison Hayford, Ralph H. Orth, J.E. Parsons ve A.W. Plumstead (edt.), *The Journals and Miscellaneous Notebooks of Ralph Waldo Emerson: 1819-1822* (16 cilt, Cambridge: Belknap Press of Harvard University Press, 1960), c. 1, s. 171. Emerson'ın bu âyetin (*ve'l-cânne haleqnâhu min qablu min nâri's-semûm = daha önce cinleri kavurucu bir ateşten yarattım*) çevirisini aldığı kaynağı bulamadım. Bu alıntı Wai Chee Dimock'un, 2009'da yazdığı 'Hemispheric Islam: Continent and Centuries for American Literature' isimli makalesinde yer almakta ve kaynak olarak George Sale'in Kur'an tercümesi gösterilmektedir (*American Literary History* 21:1, ss. 28-52). Fakat Sale'in 15/Hicr 27 çevirisi -ki şöyledir: *ve biz daha önce şeytanı keskin bir ateşten yaratmıştık-* Emerson'ınkiyle uyuşmuyor. Emerson'ın çevirisi, özellikle Arapça *jânn* kelimesini (mesela 'jinn') olarak tercüme etmek yerine transliterasyonunu yazdığı için (yani 'Jan' şeklinde) kafa karıştırıcıdır ki bu uygulama ilk dönem İngilizce çevirilerin hiçbirinde yoktur.

⁶ Üniteryanlık, Harvard'da Henry Ware'in 1805'te Üniversite'nin Hollis Professor of Divinity (Daimi İlahiyat Profesörü) olarak seçilmesinden sonra yükselişe geçti. Emerson üniversite yılları boyunca, Amerikan Üniteryanizminin önde gelen temsilcisi William Ellery Channing'in nezaretine girecekti. Emerson'ın eğitim dönemi ve hemen sonrasındaki Üniteryan Harvard için bkz. Gary L. Collison, "A True Toleration": Harvard Divinity School Students and Unitarianism, 1830-59' Conrad Wright (ed.), *American Unitarianism 1805-65* içinde (Boston: The Massachusetts Historical Society and Northeastern University Press, 1989), ss. 209-40, özl. ss. 215-3.

muhtemelen bu ilk sınıftaki ilk konuşmalarla bağlantısız olmayan *tevhidî* anlatan Üniteryan din adamlığına hazırlanacağı yer Harvard'ın kendi İlahiyat Okulu olacaktır. Emerson'un Üniteryanlığını tanımak, onun Kur'an'ı referans almasının teolojik gerilimini bir şekilde azaltsa da, Amerikan edebiyatının babalarından birisinin Kutsal Kitap'tan değil de Kur'an'dan bir âyeti alıntılı olduğunu –ki bu Yeni İngiltere'nin (New England) kutsal kitaba/vahye ilişkin manzarasının geleneksel olarak düşünülenden daha çeşitli ve değişik olmasını telkin eden bir karardır -görmenin bizi şaşırtması sebebiyle, kültür ve meşruiyet kaynaklı gerilimler devam etmektedir. Emerson'ın Harvard yılları Kutsal Kitap tefsirine dair geleneksel yaklaşımların istikrarsızlaştırıldığına şahit olacaktır. Avrupa'dan ithal edilen metin tenkidi, sahihliğine ve otoritesine itiraz ederek ve bir Amerikan neslini uzak ülkeler ve dillerde kutsalın alternatif kutsal geleneklerini keşfetmeye teşvik ederek, Hıristiyanlık'ın kutsal kitabına dair yerleşik yaklaşımlara meydan okuyacaktır.⁷ Emerson'ın Harvard İlahiyat Okulu'nu bitirmesinin hemen ertesi senesi, 1826, tam da böyle bir keşfin başlatıldığına işaretini verecektir. Bu işin sorumlusu Emerson değil, fakat selefi ve hemşehrisi Washington Irving'tir. Amerika'da 'Rip van Winkle' ve 'The Legend of Sleepy Hollow' gibi kurgu eserleriyle meşhur olan Irving, 1826 Şubat'ında, sonraki üç buçuk yılını Müslüman İspanya'nın kadim şehirlerini bir uçtan bir uca gezmek için harcayacağı Madrid'e gitmek üzere gemiye biner. Nihayet Granada'ya yerleşip şehir merkezindeki büyük hisarı –el-Hamra Sarayı- ziyaret eden Irving, seyahat öyküleri ve romantik hikâyeler kaleme alarak ve bu bölgeyi Doğu ve Batı'yı, Asya ve Avrupa'yı, İslam ve Hıristiyanlığı birleştiren çok önemli bir köprü şeklinde yeniden tasvir ederek Amerikan edebiyatının yeni türlerine öncülük etmek için İber yarımadasını kullanacaktır.⁸

⁷ Emerson'ın Harvard'a kaydı, Edward Everett'in Üniversite'nin Yunanca Profesörü olarak atanmasına rastlamıştı. Everett, Göttingen Üniversitesi'nde doktorasını tamamlayan ilk Amerikalıydı ve German Higher Criticism'in (Alman Metin Tenkidi Akımı) New England'daki en çok sesi duyulan savunucularından birisi olacaktı. Bu hermenötik yaklaşımın Emerson üzerindeki etkisi için bkz. Barbara Packer, 'Origin and Authority: Emerson and the Higher Criticism' Sacvan Bercovitch (ed.), *Reconstructing American Literary History* içinde (Cambridge: Harvard University Press, 1986), ss. 67 ve ilerisi; Richard A. Grusin, *Transcendentalist Hermeneutics: Institutional Authority and the Higher Criticism of the Bible* (Durham, NC: Duke University Press, 1991), ss. 9–80.

⁸ Irving, içerisinde 'Rip Van Winkle' ve 'The Legend of Sleepy Hollow'un da bulunduğu *Sketch Book of Geoffrey Crayon* isimli kitabını, 1819-20'de yayımladı. Endülüs'te bulunduğu sürede, *Chronicle of the Conquest of Granada* (1829) ve *Tales of the Alhambra* (1832) isimli eserlerini yazdı. Irving'in *Mahomet* kitabı için bkz. Mary Weatherspoon Bowden, *Washington Irving* (Boston: Twayne Publishers, 1981), ss. 170–2 ve benim 'Washington Irving in Muslim Translation: Revising the American *Mahomet*', *Translation and Literature* 18:1 (2009), ss. 43–62, özl. ss. 43–4.

Irving, Endülüs'ü gezerken sadece Müslümanların mimarisinin ve ürettikleri şeylerin değil aynı zamanda onların metinlerinin ve geleneklerinin de farkına varmıştır. Emerson'un Chancery Lane'deki Kur'an satın almasını hatırlarsak, Irving'in İslam'ın kutsaliyle karşılaşması da Avrupa topraklarında, –bir İngiliz kitapçısında değil fakat onun Kur'an'ı okuyuşunu anlamlandırmasına yardımcı olacak bir İspanyol sarayında olacaktır. Endülüs'teki bu teşekkül döneminden ortaya çıkan, Irving'in en çok emek verdiği fakat en az tanınan eserlerinden birisi olacaktır: iki ciltlik Hz. Peygamber ve *hulefâ'nın* biyografisi – *Mahomet and his Successors (Muhammed ve Takipçileri)*. 1829'da Granada'da yazılmasından yirmi yıl kadar sonra 1849-50'de ilk defa New York'ta basılan Irving'in biyografisi, ilk dönem Amerikan sîret edebiyatının eşsiz bir örneğini ihtiva etmektedir. Eser, Amerikalı yazarının dinî krizlerini, ilgilerini ortaya döken bir Peygamber portresi sunmaktadır.⁹ Irving'in bilhassa Kur'an'a bakışı, Müslümanların kutsal kitabını hem Hıristiyan direnişinin bir nesnesi hem de Hıristiyan geleneğini güçlendiren bir özne olarak tanımlayarak İncil'in otoritesini de içine alan çağdaş endişeleri yansıtıyor görünmektedir. Bu türden bir gerilimin belirgin özellikleri, Irving'in Kur'an'ın sahihliğine dair düşünceleridir. *Muhammed ve Takipçileri'nin* ilk cildinin sekizinci bölümünde (Muhammedî İncilin Anahatları) Irving şöyle der:¹⁰

Kur'an'ın çoğunluğu, özellikle melekler, peygamberler, azizler/evliyalar ve iyi ve kötü cinlerle ilgili genelde güzel olmasına rağmen sert olan söylemlerinin izi, İncil'e ve Yahudilerin Mişna ve Talmud'una kadar sürülebilir.

Bu değerlendirmenin hemen ardından Irving, Kur'an ahlakına geçer:¹¹

Kurtarıcımızın birçok merhametli emri Kur'an'da yer almıştır. Sık sık sadaka vermek, zorunlu bir görev ve doğru ve yanlışın değişmez kanunu olarak emredilmiştir. 'Sana davranmalarını istediğin gibi başkalarına davran' kuralı, mü'minin ahlakî davranışı olarak ortaya konmuştur.

Burada açık bir polemik niyeti vardır. Irving, Kur'an'ı bir alıntı vahiy, İbrahîmî [vahiyler] kütüphanesine sonradan yapılan bir eklenti şeklinde etiketlemek suretiyle onun değerini düşürme gayreti içindedir. Fakat bu yorumlar, İncil ve Kur'an'ın geleneklerini aynı kefeye

⁹ *Mahomet and His Successors* kitabının basımının gecikmesi ve Irving'in, uzun süredir yayımcısı olan John Murray II ile yaşadığı anlaşmazlık için bkz. Brian Jay Jones, *Washington Irving: An American Original* (New York: Arcade, 2008), ss. 281–7.

¹⁰ Washington Irving, *Mahomet and His Successors*, ed. Henry Pochmann and E.N. Feltskog (Madison: University of Wisconsin Press, 1970), s. 40.

¹¹ Irving, *Mahomet*, s. 41.

koyarak ve Amerikalı okuyucuları kendi İncil metinlerinin İslam'ın kutsal kitabındaki 'emirler' ve 'değişmez yasalar' içerisinde yansıtıldığını görmeye çağırarak, bu polemigi ters yüz etmeye de hizmet etmektedirler. Irving'in değerlendirmeleri görünüşte eleştirel olmasına rağmen bir tasdiki de ima etmektedir: Hıristiyan vahyi sadece Kur'an'dan yankılanmıyor, aynı zamanda onun sayfaları arasında yaşamını devam ettiriyor, İncil'in 'zorunlu vazife'si, Kur'an'la 'bütünleşerek' vücut buluyor.

Kur'an'a karşı bu ikircikli yaklaşımda Irving'in Kur'an'ın 'genelde güzel olmasına rağmen sert' dokusunu fark ederek ve İslam'ın kutsal kitabının eşsiz estetik değerini ima ederek üslup ve tezyinata dikkat çekmesi de önemli bir husustur. Bir edebiyat sanatçısı olarak kendisini cezbeden Kur'an'ın şifahi güzelliği Irving'i kendi âyet ve sûre derlemelerini hazırlamaya bile teşvik edecektir. Yine kitabın 'Muhammedî İnançın Anahatları' bölümünde Irving'in okuyucularına, bir ibadet olarak tanıttığı mukaddes Âyetül-Kürsî'nin tercümesi verilir:¹²

Her namazın sonunda, Kur'an'ın ikinci sûresinde bulunan aşağıdaki âyet okunuyordu. Orijinal Arapça şeklinin çok güzel olduğu, altın ve gümüş süslerin ve muska olarak taşınan değerli taşların üzerine kazındığı söyleniyor. 'Allah, O'ndan başka tanrı yoktur, O diridir, her daim diri olandır (kayyûm). O ne uyur, ne de uyuklar. Göklerde ve yerdekilerin hepsi onundur. İzni olmadan O'nun katında kim şefaate edebilir? O geçmiş de geleceği de bilir, fakat onun bildirdiklerinin dışında hiç kimse O'nun ilminden hiçbir şeyi tam olarak bilemez. O'nun hükümleri (kürsüsü) gökleri ve yeri içine alır, onları koruyup gözetmek kendisine zor gelmez. O Yücedir, Güçlüdür!'

2/Bakara 255'in İngilizce çevirisini tamamladıktan sonra Irving, 81/Tekvîr sûresinin kendisine ait çevirisi ile sonlandırdığı Sekizinci Bölüm'de, Kur'an'ı biçimi ve etkisi bakımından tanımlamaya devam edecektir. Irving, bu sûrede ısrarla âhiret üzerinde durulmasını, kendisi için Aydınlanma ve erken dönem Romantizm'inin merkezî kategorisinin, yani 'yüce'nin bir örnekleme sunan estetik bir değer olarak algılar. Irving 'Muhammedî İnançın Anahatları' bölümünü bitirirken Tekvîr sûresini şu iddiayla tanıtır: 'Kıyamet gününün tasviri, Kur'an'ın seksenbirinci ve Muhammed tarafından Mekte'deki görevinin başlangıcında getirilmiş olması gereken ve ona gelen vahiylerin ilklerinden olan sûresinde geçtiği gibi, yüceliği andırır.' Bu ifadenin hemen arkasından Irving'in kendi *besmelesi* gelir (*Çok merhametli olan Allah'ın adıyla!*). Bu besmele onun Tekvîr sûresinin yirmi yedinci âyetine (*o, bütün yaratıklar için bir öğüttür*) kadar olan

¹² Irving, *Mahomet*, s. 42.

çevirisine bir giriştir.¹³Dikkatle okunduğunda Irving'in Kur'an çevirilerinin ne hatasızlık ne de estetik açılarından pek tatmin edici olmadıkları muhtemelen görülecektir. Irving'in alıntıları, Arapça aslından tercüme edilmeyip daha önce Avrupa dillerine yapılan tercümelerin düzenlenmesi ve harmanlanması biçiminde olduğu için, onun kutsal kaynağının muhtevasını ve keyfiyetini ancak kusurlu bir şekilde aktarmaktadır. Kıta Avrupası'nda kendisinden önceki ilmî çalışmaları – özellikle Jean Gagnier ve Gustav Weil'in eserlerini- takip eden Irving, genelde harfî tercümeden ziyade yoruma dayalı tercüme sunar. Mesela Tekvîr sûresinin tercümesinde Irving, özlü ve dolaylı bir anlama sahip yedinci âyeti (*ve ize'n-nüfûsu züvvicet*) genişletilmiş bir açıklama şeklinde tercüme eder: *ölülerin ruhları tekrar bedenlerle birleştikleri [zaman]*.¹⁴ Irving okuyucularını 'orijinal Arapça'nın muhteşem güzelliği' hakkında bilgilendirmesine rağmen, onun İngilizce tercümelediği Kur'an âyetlerinin şiirselliğini aktaramamaktadır. Irving'in tercümelediği Tekvîr sûresi gibi sûrelerdeki şekli bütünlüğe sağır kalmakta, bunu aktarmada başarısız olmaktadır. Mesela kafiye ve asonansla (aynı ünlü seslerin tekrarlanması) biten bölümler (yani Tekvîr sûresinin, belirgin bir şekilde *-at* [küvvir-*at*, inkeder-*at* vb.] kafiyesiyle biten ilk on dört âyetlik grubu) buna örnektir. Fakat bu kusurları dile getirmekle birlikte, şunu kabul etmek yine de önemlidir: Irving'in *Muhammed ve Tâkipçileri* isimli eserinde Amerika'nın ilk meşhur edebiyatçısının Kur'an'ın ilk Amerikan versiyonlarından bir kısmını ortaya koyuşuna şahit oluyoruz. Ve belki daha da önemlisi, Müslümanların kutsal kitaplarının hem estetik hem de etik azametini, Kur'an'ın 'güzel' ve 'müşfik' otoritesini gösteren Irving sayesinde, bu ilk Amerikan tercümelediğinin, Kur'an'ın 'yüceliği'nin tanımları şeklinde düzenlendiğini görüyoruz.

Kur'an'ın bu özelliklerinin onun orijinal dilinin içinde saklı olduğunu bilen Irving, Endülüste ikameti esnasında Arapça öğrenmeye de başlamıştır. Aşağıdaki resim, Irving'in basılmamış 'Arap Dili' not defterinden alınmış iki sayfadır. Bu defter, New York Halk Kütüphanesi'ndeki (Elyazmaları ve Arşivler Bölümü: Astor, Lenox ve Tilden Vakıfları)'Washington Irving Evrakı' içinde arşivlenmiş, elli sayfalık bir günlüktür:

¹³ Irving, *Mahomet*, s. 43. Irving'in sûrenin geri kalan iki âyetini tercüme etmeyi neden ihmal ettiği açık değildir.

¹⁴ Irving, *Mahomet*, s. 43. Irving, Jean Gagnier'nin *Ismael Abul-feda de Vita et Rebus Gestis Mohammedis* (1734) ve özellikle Gustav Weil'in *Mohammed der Prophet, sein Leben und seine Lehre* (1843), isimli kitaplarına dayandığını kabul etmektedir. bkz. Irving, *Mahomet*, s. 3-4.

dırdığını akla getirmektedir.¹⁶ Irving'in, kendisini Arap alfabesine ve yazısına alıştırmaya çalıştığının kanıtı olan bu el yazması belgeler, onun İslâm'ın orijinal edebî kültürüne doğru attığı ilk ve kararsız adımlar olarak düşünülebilir. Her ne kadar Irving'in Kur'an'la karşılaşmasına ilk olarak Avrupa toprağı ve Avrupa dili zemin hazırlayacaksa da, onu linguistik anlamda Arap dünyasında daha ilerilere doğru seyahat etmeye cesaretlendiren de yine Avrupa'daki geçici ikâmeti olacaktır. Irving'in, Batı'ya -Amerika'daki İngiliz okurlarageri gönderilecek bir *sîret* yazımına ev sahipliğı yaparken bile, dil konusunda Doğu ile bağlantıda önemli bir nokta işlevi gören Endülüs sayesinde bu gerçekleşecektir.

1826-29 arasındaki seyahatleri esnasında ilk kez Irving'in Kur'an'da tespit ettiği 'sert', 'güzel' ve 'yüce' özellikler, tam bu yıllarda başka bir meşhur Amerikan edebiyatçısını cezbeden aynı özellikler olacaktır. Edgar Allan Poe, her ne kadar öncelikli olarak gizemli ve psikolojik korku hikâyeleriyle tanınmış olsa da, kariyerine şiir yazarak başlamıştır. Şiirini sadece İslâmî referansına değil, özellikle Kur'an'a yaptığı göndermelere borçludur. 1809 yılında Boston'da doğan Poe'nun ilk kitabı, doğduğu şehirde, Irving İspanya'ya yolculuğuna başladıktan tam bir yıl sonra, 1827'nin yazında, *Timurlenk ve Diğer Şiirler (Tamerlane and Other Poems)* adıyla yayımlandı.¹⁷ Girişteki kitaba ismini veren ve başlıkta yer alan karakterinin, orta Asya'nın Müslüman fatihi Timur'un ölüm döşegindeki sayıklamalarını anlatan şiir -'Tamerlane'- açıkça bir İslâm çağını akla getirir. Sadece iki yıl sonra, 1829'da, Poe'nun tekrar basımını yapmaya geçecek kadar önemli gördüğü bu şiirin ikinci versiyonu da, Timurlenk'in bir şahıs olarak tanımladığı 'Ölüm'ün aşağıdaki tasvirini ihtiva edecektir:¹⁸

[...] benim için gelen
Uzak mukaddes beldelerden,
Aldatacak hiçbir şeyin olmadığı,
Demir kapısını aralık bırakmış,
Ve hakikatin göremediğın ışıkları
Sonsuzluktan parıldıyor-

¹⁶ Bu defterin yazarının Irving olup olmadığıyla ilgili şüpheler konusunda, bu 'Arapça Notlar'ın, kardeşi tarafından Irving için kaleme alınmış olabileceğine dair görüşlerin yer aldığı al-Farsy'nin üçüncü bölümüne bakınız. (al-Farsy, 'Washington Irving's *Mahomet*', ss. 29-48).

¹⁷ Kırk sayfalık *Tamerlane and Other Poems*, 1827 yılında, sadece 'Bir Bostonlı' atfıyla, isimsiz bir şekilde basılmıştır.

¹⁸ Floyd Stovall (ed.), *The Poems of Edgar Allan Poe* (Charlottesville: The University Press of Virginia, 1965), s. 11.

İnanıyorum ki İblis'in

Her insanın yolunda bir tuzağı var –

Bu seçkinin son beyti, 'sonsuzluğun' nimetlerinden insanın ayartılmasına geçiş yapar. Fakat bu, dikkat çekici metinlerarası göndermelerle zenginleştirilmiş basit bir geçiştir. Asıl dinleyicisine âşına gelme de Poe burada İblis'i, bizzat Kur'an'ın bu en büyük ayartıcıya (İblis) verdiği ismin – *insanların kalplerine fısıldayan* kişi (114/Nâs 5)- eksik bir tercümesinden hareketle, 'her insanın yoluna tuzak kuran' olarak tasvir eder.¹⁹ Poe'nun kariyeri ilerledikçe bu türden Kur'an'dan ödünç almalar da sıklaşır. Yine 1829'da basılan Poe'nun ikinci dize koleksiyonu *el-A'râf, Timurlenk ve Kısa Şiirler (Al Aaraaf, Tamerlane, and Minor Poems)* başlığını taşıyacaktı. Bu yeni baskının başlığında en belirgin bir şekilde öne çıkan *Al Aaraaf*, açıkça bir İslâmî maziemüracaat etme hususunda Poe'nun "Tamerlane"ini anımsatan bir eserdir. Bununla birlikte, "Tamerlane"ın aksine 'Al Aaraaf', Kur'an'ın yedinci sûresinin ismini paylaşarak, bir sûrenin başlığını kendi başlığı olarak benimser.²⁰ Lafzen 'tepeler' anlamına gelen *el-a'râf* Müslümanların kutsal kitabında Cennet ile Cehennem arasındaki bir yer olarak resmedilir ve Poe'ya kendi *Al Aaraaf*'i için uygun bir zemin sunar. Bu eser öteki dünyadaki askıya alma ve erteleme durumlarını canlandırır. Bu yer (A'râf), şiirin anlatıcısı tarafından ağıt yakan satırlarla tasvir edilir: 'Ve orası –Ah! Belki benim bezgin ruhum orada hayat sürecektir- / Cennet'in Sonsuzluğu'ndan ayrı – Ve fakat Cehennem'den de ne kadar uzak!²¹ 1819'da Emerson'ın kendi şahsi günlüğüne bir Kur'an âyetiyle giriş yapmasını hatırlatır bir şekilde Poe da burada bir on yıl sonra, Amerikan dizelerinin üzerine Kur'an'dan bir sûre[nin adını] yerleştirmek suretiyle, aynı derecede şaşırtıcı bir aktarma yapar. Fakat Poe tam olarak bilir ki onun Arapça'dan ödünç aldığı kelime 1829'daki birçok Boston'lıya anlamsız gelecektir. Bu, onu, ödünç aldığı bu başlığa, 'Al Aaraaf'ı küçük puntolarla tahlil ederek açıkladığı bir dipnot düşmeye sevk eder.²²

Araplara göre, Cennet'le Cehennem arasında bir ara yer var. Orada insanlar ceza çekmiyor, fakat cennet hayatındaki zevkin temel özelliği olduğunu düşündükleri huzur ve mutluluğa da ulaşmıyorlar.

¹⁹ İblis, 114/Nâs sûresinde geçmiyor olsa da, genelde bu karakteristik 'ayartıcı' tasviriyle özdeşleştirilmektedir. İblis, Kur'an'da ilk olarak 2/Bakara 34'te geçmektedir.

²⁰ Poe'nun 'Al Aaraaf' başlığını kullanmasıyla ilgili bkz. Stovall, *The Poems of Edgar Allan Poe*, s. 25.

²¹ Kur'an'ın 7. sûresinde *el-a'râf* kelimesi 46. âyette yer almakta olup *her iki grubu da [yani cennet ve cehennem halkı] simalarından tanıyan* 'adamlar'ın bulunduğu yer olarak tasvir edilmektedir. Poe'nun alıntılanan 'Al Aaraaf' tasviri için bkz. Stovall, *The Poems of Edgar Allan Poe*, s. 36.

²² Stovall, *The Poems of Edgar Allan Poe*, s. 202.

Onun İslamî kaynaklarını ortaya çıkarmaya ve bir bağlama yerleştirmeye yarayacak bu hassas alet, onun iki yıl sonra yayımlanan meşhur şiirlerinden birinde, 'İsrafel'de (İsrafil) de kullanılır. 1831 yılına ait bu çalışma aşağıdaki mısralarla başlar:²³

Cennet'te bir ruh ikâmet eder
'Onun kalbinin en hassas telleri bir ud'dur';
Hiçkimse böyle çalgınca güzel şarkı söyleyemez
Melek İsrafil gibi,
Ve sersemlemiş yıldızlar (efsaneler böyle söyler),
Kendi ilahilerini bırakır, katılırlar onun
Sesinin büyüüne, hepsi sessiz.

Poe'nun, ismini melekten alan başlık karakterinin melodili sesini öven şiirinin bu başlangıç kısmı, onun İslam'a olan borcunu derinleştirmektedir. Bununla birlikte, burada Amerikalı, okuyucuların başka kültürlerden (kültürlerarası) ödünç alışı hususunda daha net ve açık bir beyanda bulunur. Poe, şiirinin başlığı ('İsrafel') ile ilk mısrası ('Cennet'te bir ruh ikâmet eder') arasına, kaynağının 'Araplar' değil bizzat 'Kur'ân' olduğunu itiraf ettiği bir not yerleştirir:²⁴

Ve melek İsrafil, kalbinin en hassas telleri bir ud'dur ve Tanrı'nın yarattıklarının içinde en tatlı sesin sahibidir. – Kur'ân.

Bu alıntı sadece Poe'nun başlıktaki karakterinin ('İsrafil') kaynağının Kur'ân olduğunu göstermez, ayrıca onun şiirinin ikinci mısrasının ('Onun kalbinin en hassas telleri bir ud'dur'), 'Kur'ân'dan alıntılandığını düşündüren bu ifade (yani 'Kur'ân' ifadesi) sebebiyle, kelimesi kelimesine Müslümanların kutsal kitabından alındığını da ima eder. Böyle bir isnat tabii ki tümüyle yanıltıcıdır. Poe'nun notu tam olarak bizzat Kur'ân'dan değil (Kur'ân'da İsrafil ismi hiç geçmez), George Sale'in (1697–1736) meşhur tercümesi *The Koran: Commonly Called the Alcoran of Mohammed* (Kur'ân: Genelde Muhammed'in Kur'ân'ı Diye Bilinen Kitap) isimli kitabın girişinden alınmıştır. İlk kez 1734'te basılan bu İngilizce tercüme, Sale'in 'İsrafil'i Tanrı'nın yarattıklarının içinde en nağmeli sesin sahibi' olarak tasvir ettiği uzun bir 'Giriş Yazısı' ile başlar. Bu tasvir burada Poe tarafından genişletilmiş şekilde yeniden yazılmış ve onun şiirinin bir dipnotu olarak eklenmiştir.²⁵ Biraz karışık ve hatta kurnazca olmasına rağmen Poe'nun açıklayıcı notu, Amerikalı okuyucuları, onun şiirini

²³ Stovall, *The Poems of Edgar Allan Poe*, s. 48.

²⁴ Stovall, *The Poems of Edgar Allan Poe*, s. 48.

²⁵ Sale'in 'Önsöz Yazısı'ndan yapılan bu alıntı için bkz. George Sale, *The Koran; Commonly Called the Alcoran of Mohammed* (2 vols, London: n.s., 1821), vol. 1, s. 132.

okurken, aslında İslamî geleneklerin dilini ve karakterlerini okuduklarına inanmalarını teşvik etmede başarılıdır. Bu, sadece Sale'in İngilizce çevirisindeki Kur'an metinleri için değil, aynı zamanda Kur'an'a atıfta/göndermede bulunan metinler (paratexts) için de birer taşıyıcı kanal haline gelen şiirleri sayesinde gerçekleşir.

Poe'nun ödünç almaları, birlikte düşünüldüğünde, hem kimlik hem de topoğrafya olarak belirgin bir biçimde Kur'anî olan görünmez bir dünya kurma girişimi açısından son derece önemlidir. Ruhlar âleminin her aşaması Poe için Kitâb-ı Mukaddes karakterleri ve mekânlarından ziyade, İslamî etiketlere sahiptir. Aşağıdaki Cehennem'de okuyucular İblis'le karşılaşır, yukarıda Cennet'te İsrail'i bulurlar, ikisinin arasında ise 'el-A'râf'ın muallâklığını tecrübe ederler. Belki de hem ebedi otorite iddiası, hem de egzotik ötekiliği sebebiyle Kur'an, Poe'nun ilk dönem şiiri için bir edebiyat haritası olarak tercih edilmektedir. 1831'deki metin tenkidi çalışmaları sebebiyle parçalanmış ve zayıflatılmış İncil'in aksine Müslümanların kutsal kitabı, öteki dünyanın harikalarını detaylandırarak Poe'ya taze/canlı ve berrak bir meşruiyet sağlar. İncil ile kardeş mukaddes kitap olan Kur'an, on dokuzuncu yüzyılda Amerikalı okuyucular için, içinde gizemli bir yabancılığı barındıran, hem farklı hem de indirgenemez bir durumdadır. Bu, manevi mekânların ve karakterlerin mutlak yabancılığını aktarmaya çalışan Poe için değerli bir özelliktir. Poe'nun şiirleri, Kur'anî örneklerle müracaat etmek suretiyle sadece Amerikalı okuyucularının bir kültür eşliğinin ötesine değil, 'Batı'dan 'Doğu'ya geçerken bile 'bura'dan 'öte dünya'ya geçiş yapmaya teşvik edilmiş okuyucusu sayesinde, aynı zamanda hayat ve ölümün eşliğinin ötesine geçmelerine de hizmet etmektedir.²⁶

Kısa hayatının son yıllarına kadar Poe'nun ilgisini çeken, Kur'an'ın bütünlüğü ve otoritesi olacaktır. Kur'an metninin mükemmelliğine yapılan daha sonraki göndermeler bunun delilidir. Poe, 1844 yılına ait [eseri] 'Marginalia'da, daha kaprisli ve parantez arası yaklaşımla tekrar Kur'an'a yer verir. Bu eser, *The United States Magazine and Democratic Review*'de yayımlanmış, kitaplara dair düşüncelerin gelişigüzel bir dizisidir. Poe, Camões'in eserlerinin en son baskısıyla ilgili kısa bir kayıta, kitapta hata bulunmamasına hayret eder.²⁷

²⁶ Poe'nun Kur'an'dan ödünç almaları detaylı bir şekilde inceleme konusu yapılmamış olsa da, onun eserleri 'Amerikan Oryantalizmi'nin en önemli örnekleri arasında sayılmaktadır. Daha yeni bir çalışma için bkz. Malini Johar Scheueller, *U.S. Orientalisms: Race, Nation, and Gender in Literature, 1790-1890* (Ann Arbor: The University of Michigan Press, 1998), ss. 110-20.

²⁷ Poe'nun 'Marginalia'sı için bkz. *The United States Magazine and Democratic Review* 15 (1844), ss. 580-94; 'Koran' ifadesinin geçtiği kayıt s. 585'te yer almaktadır. Poe, Kur'an'a benzettiği baskıyı 'Camöens - Cenova -1798' olarak

Elimizde bir baskı var. Öyle ki, mikroskobik mükemmellik ve mutlak baskı hatasızlığı söz konusu olunca bu kitabın önsözüne Kur'ân'ın şu ifadesi yazılabilir: 'Bu kitapta hiçbir hata yoktur.'

Poe'nun, Bakara sûresinin meşhur giriş bölümünü gevşek bir şekilde uyarlaması, her ne kadar mizahi ve hatta belki de ironik bir ton benimsemiş olsa da, şiirlerinde önceden yaptığı 'Kur'ân' alıntılarını dikkate değer bir şekilde tamamlamaktadır. Burada kutsal kitap artık Poe'nun edebi üretimi için bir ilham verici değil, daha ziyade edebiyat eleştirisi için bir kıstas vazifesi görmektedir. Kur'ân'ın benzersizliğini-Kur'ân'ın kendisi buna şahitlik eder (*zâlike'l-kitâbu lâ raybe fih*)- anımsatan ve bu kutsal kitabı, seküler bir şiir kitabının modern baskısıyla karşılaştırarak onun sıra dışı konumunu endişe duymaksızın kabul eden Poe, Müslümanların kutsal kitabını bibliyografik bir model olarak ortaya koyar. Belki de en ilginç olanı bu yayımlanmış referansın şekli ve bağlamıdır. Poe'nun bir Amerikan dergisinin sayfaları arasında görünen ve konuşma dilinde ve şahsi bir tarzda kaleme alınan 'Koran'ı artık egzotik bir ithalat değil, fakat daha ziyade onun tenkitçi/hassas lugatinin yerelleştirilmiş bir unsurudur. Kur'ân, sanki hem yazara hem okuyucuya tanıdık geliyormuş gibi başvurulmuş bir kaynak, Poe'nun 'Marginalia'sı içinde geçerken yapılan bir göndermeye uygun, alıntılanabilir bir sıradan söz gibidir.

İlk dönemdeki Amerikalıların [edebiyatçıların] -önce Irving'in Endülüs'te, sonra da Poe'nun 1829'da Boston'da sergilediği-Kur'ân'ın metin yapısının ve estetiğinin cazibesine kapılmaları, bizi, Londra'da 1833 yılında Kur'ân nüshası satın aldıktan sonra aynı yılın Eylül ayında tekrar Amerika sahillerine yolculuğa başlayan Emerson'a geri döndürür. Artık sakin bir Üniteryan papazı olmayan Emerson, bu on yılın sonunda New England'ın edebiyat kültürünün, özellikle halka açık konuşmaları ve eşsiz hitabet tarzıyla meşhur olan öncülerinden birisi olacaktır.²⁸ Veciz cümleler ve nükteli sözlerle dolu konuşmalar kaleme alan Emerson'un eksilteli (eliptik) söylemi, hem

isimlendirmektedir, fakat Camões'in hiç 1798 Cenova baskısı olmadığını ve Poe'nun daha sonraki tarihli (1817) bir baskıdan söz ediyor olabileceğini belirten bir çalışma için bkz. George Monteiro, *The Presence of Camões: Influences on the Literature of England, America, and Southern Africa* (Lexington: The University Press of Kentucky, 1996), s. 41.

²⁸ Emerson, 'Aşai rabbani' (Lord's supper) ayini konusunda cemaatiyle ayrılığa düşerek 1832 yılında Üniteryan papazlığından istifa etti. Amerikalı'nın - papazlık görevi sırasında şekillendirip 1830'ların ortalarındaki üniversite hocası sırasında geliştirdiği- hitap tarzı çok dikkatle incelenmiştir. Bu konudaki kitapların belki en meşhuru Julie Ellison'ın *Emerson's Romantic Style* (Princeton: Princeton University Press, 1984) isimli kitabıdır. Bu kitap, Emerson'ın yazı ve konferanslarındaki 'tekrar', 'bölümlere ayırma' ve tek 'satır ve cümleler'in önemini, detaylı bir şekilde ortaya koymaktadır (özellikle bkz. s. 176-180).

Amerikan tecrübesine eşsiz aksiyomlar ilave etmenin hem de dünyanın birçok geleneğinden yaygın bir şekilde ödünç almanın sorumluluğunu üstlenecektir. İncil'in tekdüze anlatım tarzından gittikçe soğuyan Emerson, Kur'an ve Hadis'te kendisinin yeni söylem tarzına daha uygun kaynaklar keşfedecektir. Biçimsel gerekçelerle, örneğin, Kur'an'da var olduğu söylenen 'bölük pörçük oluş', bölümlerin düzensizliği, zamirlerdeki değişkenlik (iltifât) gibi hususlara hayıflanarak Müslümanların kutsal kitabına karşı direniş gösteren birçok Batılı edebiyatçının aksine, bu hususlar Emerson'ın ilgisini engellemeyecek, aksine, kendisini İslamî geleneklere çekmek, onlara eserlerinde yer vermesini kolaylaştırmak suretiyle onu celb edecektir.²⁹ Mesela İslamî kaynaklara ait vecizelerin, Amerikalı'nın ilk dönemlere ait iki denemesi 'Love' (Aşk) ve 'Heroism' (Kahramanlık)'de belirgin biçimde yer aldığı görülecektir. Emerson'ın ilk derlemesi (1841) içinde yayımlanan bu denemelerin her ikisi de 1847'de birlikte tekrar basıldıkları zaman İslamî alt başlıklara sahiptir. Bu alt başlıklardan ilkinde Kur'an'dan yapılmış olduğu belirtilen bir alıntı yer alır, ikincisi ise Peygamber'in bir sözü aracılığıyla tanımlanır:³⁰

AŞK

'Ben gizli bir hazine/mücevher idim;'Cennet, kılıçların gölgesi
Beni yakıcı ışığım âşikâr kıldı.'

Kur'an

KAHRAMANLIK

altındadır.'

Muhammed

Bu vecizelerden ilki açıkça Amerikalıların başka bir yanlış isnadını temsil eder. 'Aşk'ın alt başlığında yer alan vecize, bir Kur'an âyetinin değil, fakat genelde *tasavvuf* eserleri içerisinde yer verilen bir *hadis-i kudsînin* gevşek bir uyarlamasıdır.³¹ Emerson'ın, Celâlüddin ed-Devvânî'nin (v. 908/1502-3) *Ahlâk-ı Celâlî'sinin* tercümesini okurken keşfettiği bu hadis, muhtemelen, orijinalinde Allah 'aşkı'na doğrudan göndermede bulunduğu için (*küntü kenzen mah-*

²⁹ Emerson'ın arkadaşı, mektup arkadaşı ve sabık edebiyatçı Thomas Carlyle, on dokuzuncu yüzyıldaki Kur'an'ın şekli ve üslubuna dair en çok bahsedilen aşağılamalardan birisini ortaya attı. O Kur'an'ı şöyle tanımlamıştı: "Giriştiğim en zahmetli okuma. Bezdirici, kafası karışık, düzensiz, ham, incelikten yoksun; bitmeyen tekrarlar, sonu gelmeyen ifadeler, karmaşıklık..." Onun bu görüşleri şu kitabında yer almaktadır: *On Heroes, Hero-Worship and the Heroic in History* (New York: Charles Scribner's Sons, 1841), ss. 64-5. Bu kitap, onun bir Amerikan baskısında yayımını savunan Emerson'ın çok âşina olduğu bir kitaptır.

³⁰ 'Love' ve 'Heroism'in başlangıçları için sırasıyla bkz. Emerson, *The Collected Works*, vol. 2, s. 97 ve s. 143.

³¹ Alexander D. Knysh, *Ibn 'Arabî in the Later Islamic Tradition* (Albany: SUNY Press, 1999) isimli eserinde "Gizli Hazine" hadisinin kendi kozmolojik düşüncelerini desteklemek için daha ziyade sufiler tarafından kullanıldığını dile getirir (s. 351).

fiyyen, fe ahbebtü en u'rafe ve haleqtü'l-halqe = Ben gizli bir hazine idim, bilinmeyi arzu ettim, o sebeple kâinatı yarattım) özellikle bu deneme için seçilmiştir.³² Bu hatalı atfı kabul ettiğimizde, belki de Emerson'ın vecizelerindeki en dikkat çekici şey, onun birbirine zıt ve evrensel iki düşünceyi İslamî hikmet aracılığıyla tanımlamaya istekli oluşudur. 'Aşk' ve 'kahramanlık'ın – yani samimi muhabbet ve silahlı yiğitliğin- ayrı kutuplarda oluşu Amerikalı tarafından, onun Kur'ânî ve Nebevî addettiği aksiyomlar yoluyla en iyi bir biçimde öngörüldüğü ve dile getirildiği şeklinde anlaşılmıştır. Bu da makalelerinin bahsi geçen zıtlıkları İslamî bir deyiş içerisine yerleştirme yoluyla başlama-sına imkân tanımıştır.

İslam vahyinin, Emerson'ın basılmış eserleri içerisine kabul edilip uyarlanması, onun kariyeri olgunlaştıkça ve manevi veya ezoterik tabiat konularına dikkatini yönelttikçe bariz bir biçimde yüzeye çıkarak devam eder. Mesela Emerson'ın mistisizme dair en çok kabul gören değerlendirmesi, 1847'de 'Aşk' ve 'Kahramanlık'ın basılmasından üç yıl sonra yayımlanacak ve bir dizi İslamî referans ve düzeltmeleri ihtiva edecektir. 1850'de yazdığı bu denemesinin girişi –başlığı 'Swedenborg, ya da Mistik'tir- Emerson'ın başka bir kavramsal ikilemi dile getirişine şahit olur. Burada 'manevî/ahlâkî' ve 'maddî' olanı karşılaştırır:³³

Manevî/ahlâkî duyguların atmosferi, maddî büyüklükleri oyuncak seviyesine indiren bir ihtişam diyarıdır, bununla birlikte akli olan her biçareye evrenin kapılarını açar. Neredeyse hiddetli bir ivedilikle saltanatını insana sunar. Kur'ân'ın diliyle 'Allah buyurdu ki, gökler, yer ve ikisi arasındaki şeyler; bizim onları şaka olsun diye yarattığımızı ve sizlerin bize dönmeyeceğinizi mi sanırsınız?'

Kendi pozisyonuna bir şahit/kanıt-metin olarak yine İslamî bir örnek kullanan Emerson, bu pasajın sonunda sadece Kur'ân'dan alıntı yapmıyor, aynı zamanda iki farklı ayeti birleştirip yeniden düzenliyor. Bu alıntının girişindeki ifade Emerson'ın kendisine aittir. 'Allah buyurdu ki' ifadesi 'Kur'ân'ın dili'nin konuşmacısını tanımlamasına imkân tanıyor. Bu, çoğusu Kur'ân'ın hitap tarzına alışık ol-

³² Emerson, Celâlüddin ed-Devvânî'nin *Ahlâk-ı Celâlî'sini* W.F. Thompson'ın çevirisinden, yani *Practical Philosophy of the Muhammadan People* (London: The Oriental Translation Fund of Great Britain and Ireland, 1839)'dan okumuştur. Bu hadis sayfa 145'te yer alır ve şöyle tercüme edilmiştir: 'Ben gizli bir hazine idim, o sebeple arzu ettim ki bilineyim.' (ufak bir değişiklik s. 416'da da tekrarlanır). Bu hadisin orijinal Arapça'sı için bkz. Toshihiko Izutsu, *The Concept and Reality of Existence* (Keio: Keio Institute of Cultural and Linguistic Studies, 1971), s. 81.

³³ Emerson, *The Collected Works*, vol. 4, s. 54. Emerson'ın 'Swedenborg, or the Mystic'i ilk kez ilk kez 1850 tarihli *Representative Men* derlemesinde bir bölüm olarak yer almıştır.

mayan Amerikalı okuyucuları için yardımcı bir konu belirtecektir. Emerson'ın alıntısının geri kalanı öncelikli olarak 44/Duhân sûresinin 38. âyetinden uyarlanmıştır (*vemâ haleqna's-semâvâti ve'l-arda vemâ beynehümâ lâ'ibîn* = *Biz gökleri, yeri ve ikisi arasındakileri yaratmakla anlamsız bir oyun oynuyor değiliz*). Ancak Emerson bir başka tamamlayıcı âyeti de bu âyetle birleştirir. Bu âyet, 23/Mu'minûn sûresinin 115. âyetidir (*e fehasibtum ennemâ haleqnâkum 'abesen ve ennekum ileynâ lâ turce'un* = *sizi boş yere yarattığımızı ve Bize dönmeyeceğinizi mi zannettiniz?*). Bu metin ilavesi burada sadece Emerson'ın alıntılacağı âyete son cümleyi ('bize dönmeyeceğinizi') iliştiirmekten değil, aynı zamandabu bileşik cümlenin (*e fehasibtum*) ortasına, soru belirten 'düşünüyor musunuz' ifadesini yerleştirmek suretiyle bütün bir alıntısını soruya dönüştürmekten de sorumludur.³⁴ İslâmî kaynakları kendi Amerikan söylemine uydurmak için şekillendiren Emerson, 1850'de yaptığı bu alıntıyı, daha önce başvurduğu İslâmî motifleri, İslâm'ın kutsal kitabını 'yaratılış' anları ve manevi 'açılış'la ilişkilendirerek tekrar ziyaret etmek için kullanır. Otuz yıl önce Emerson, şahsi günlüğüne özel bir giriş olarak, cinlerin yaratılışını hatıra getirmek suretiyle üniversiteye başladığı yılı anmak için Kur'an'dan alıntı yapmıştı. Burada, yayımlanmış bir konuşmada, Kur'an yine bir kozmik ve mistik 'açılış'la yan yana getirilmektedir. Bu birbirine karıştırılmış iki âyet, 'kâinatın kapılarını' açan 'mâneviyât/ahlâkî ders'le birleştirilmiş 'ihtişam diyarı'na girişin anahtarları rolünü üstlenir.

'Swedenborg, or the Mystic'i takip eden yıllar boyunca Emerson'ın yazılarının ezoterik odağı ve nükteli biçimi, şimdi daha dolaylı ve vasıtalı yollarla onu Kur'an'a yönlendirmeye devam edecektir. Amerikalı'nın sonraki on yılları, Feridüddin 'Attâr, Sa'dî Şirâzî (v. 691/1292), Celâleddin Rûmî (v. 672/1273) ve özellikle Muhammed Şemsüddin Hâfız'ı (v. 792/1390) okuyup tercüme etmek suretiyle, onun İran şiirine gittikçe daha fazla kendisini verdiği şahit olacaktır. Emerson, 1864 yılında Hâfız'ın külliyyatının bir Almanca versiyonunu – Joseph von Hammer-Purgstall'ın *Der Diwan von Mohammed Schemseddin Hafis*'i – satın alarak sonraki otuz yılını, Kıta Avrupası kaynakları vasıtasıyla eriştiği İran şiirine ait 2000'den fazla beyti tercüme etmek ve bu tercüme edilmiş beyitleri kendi nesrine ve şiirine uyarlamak için harcayacaktır.³⁵ Emerson, *tasavvuf* geleneklerine

³⁴ Bu âyetlerin kaynağı da yine ed-Devvânî'nin *Ahlâq-ı Celâlî*'si gibi görünüyor. W. F. Thompson'ın tercümesinde bu iki âyet, kitabın (bölümün) girişinin ilk kelimeleri olarak birlikte yer alıyor: "Allah dedi ki, *Gökler, yer ve ikisi arasındakileri eğlence (spor) olsun diye yaratmadık*; ve yine O dedi ki, *Sizi şaka olsun diye yarattığımızı ve bize dönmeyeceğinizi mi sanıyorsunuz?*" (s. 12).

³⁵ Emerson, Joseph von Hammer-Purgstall'ın *Der Diwan von Mohammed Schemseddin Hafis* (2 vols, Stuttgart and Tübingen: J.G. Cotta 1812–3) isimli eserini satın aldıktan sonra derhal bu baskının çevirisine başlayacak ve ilk şiir

derinlemesine vakfedilmiş edebiyatı tercüme ederken, mecburen bir dizi Kur'ânî yansıma ve göndermelerle de karşılaşmakta ve günlüklerini, şiir kaynakları içerisine yerleştirilmiş bir halde bulunan mukaddes kitap bölümleriyle doldurmaktadır. Kendisinin 'Defter Oryantalisti' gibi, el yazması defterlerdeki düzinelerce sayfayı Hâfız'ın Dîvân'ını tercüme etmek için ayıran Emerson, aşağıdaki gibi müsveddeler ortaya koyacaktır. Burada Hâfız'ın *mukatta'ât*ından birisini tercüme ediyor:

II 548

Gönlün kulağına bir (çağrıdır) ↑seslenir gel diye↓ yukarıdan

Bir olan Allah'tan, *De ki, Allah'tan başka ilah yoktur*

Ey arkadaşım ↑o kimse ki ↓onun zavallılığı kısmetten/kaderden gelir

Kendisi de, ne şeref & ne de makam vermek için gelir

Senin kader ağın, sellerinde yıkanmış olsa da

Zemzem'in ('Semsem') & Kevser'in,

↑Mekke'nin pınarı↓ ↑Cennet'in pınarı↓

Kara talih(le) örülmüş olarak kalır

Bu tam olgunlaşmamış tercümenin ilk iki mısrası, Emerson'ın, Hâfız'ın orijinali Farsça "*be gûş-i cân rehi munhî ey nedâ der dâd/ ze hazreti ehadi lâilâhe illallâh*" olan beyitlerinin Hammer-Purgstall'a ait Almanca tercümesine (*In das Ohr des Verstand's ist ein Ruf von oben gekommen / Von dem einzigen Gott: Sage; kein Gott ist als Gott*) yaptığı iyileştirmeyi göstermektedir.³⁶ Bu ilk beyitlerdeki esas ilgi çeken bölüm, Müslümanların kelime-i şehâdetlerini (lâ ilâhe illallâh = Allah'tan başka ilah yoktur) ihtiva eden sonuç ifadesidir. Kur'ânî ifadelerin bu asıl ve en meşhur olanı, burada Hâfız'ın şiiri içinde devamlılık gösterir. Bu da Emerson'ın, şehâdetin başlangıç bölümünü bu tasavvufî mısraları tercüme etme yoluyla karşılaşmasına imkân ver-

derlemesini (*Poems*) 1846'nın Noel Günü yayımlayacaktı. Bu derleme, Hammer-Purgstall'ın *Der Diwan*'ından doğrudan tercüme edilmiş yüzlerce beyit ve açıkça Hâfız'a da borçlu olan birkaç 'orijinal' şiir (mesela meşhur 'Bacchus' şiiri) ihtiva etmektedir. Emerson neticede 2000'den fazla Farsça şiir mısrası tercüme edecekti, bunların çoğusu Hammer-Purgstall'ın *Der Diwan*'ından alınmadı. Bkz. bana ait 'Ralph Waldo Emerson, Persian Poetry and the German Critical Tradition' (basılmamış doktora tezi, University of Cambridge, 2005), özel. chs 5-6.

³⁶ Hâfız'ın üçüncü 'Mukatta'ât'ının bu Almanca çevirisi için bkz. von Hammer-Purgstall, *Der Diwan*, s. 548. Hâfız'ın alıntılanan bu Farsça şiiri Sûdî'nin *Divân* neşrinden alınmadır -ki Hammer-Purgstall kendi tercümesi için bu neşri esas almıştır. Bkz. İsmat Sattârzâdeh (tr.), *Sharh-e Sûdî bar Hâz* (4 vols, Tehran: Châpkhâneh-e Arzhang, 1968), vol. 4, s. 2694.

mekte ve Emerson, bu kutsal kitap doksolojisinde (37/Saffât 35; 47/Muhammed 19) kendisine geri yansıyan Üniteryanlığını bulmaktadır. Emerson bu şiir parçasının geri kalan kısmını tercüme ederken, Mekke'nin dünyaya ait Zemzemi'ni ('Semsem') ve 108/Kevser sûresindeki cennete ait *kevseri* baştan sona katetmek suretiyle İslâm'ın iki kutsal mekânını da keşfeder. Emerson, Hammer-Purgstall'ın *Der Diwan*'ındaki bir dipnotun yardımıyla, ilkinin altına 'Mekke'nin pınarı', ikincisinin altına da 'Cennet'in pınarı' yazmak suretiyle bu iki kutsal suyu ayrıştırmaya bile hazırdır.³⁷ Burada Kur'ân'a sadece dolaylı olarak ve eksik bir biçimde göndermede bulunulsa da, Hâfız'ın şiirleri, Kur'ân'daki isimleri ve mekânları Emerson'ın algısına taşıyarak ve Kevser sûresinin, Amerikalı'nın günlüğünün sayfaları arasında yer bulmasına imkân tanıyarak, Kur'ân terminolojisi için (mesela 'Kevser') etkili bir kanal görevi görmektedir.

1860'ların ilk yılları, Emerson'ın Farsça şiir tercüme seferberliğine devam ettiğine, fakat aynı zamanda, tasavvuf şiirlerini tercüme edeceği diğer Avrupa basımlarını aramak suretiyle kaynak materyal sahasını genişlettiğine de şahit olacaktı. Emerson 1863 Ekim'inde başlayarak, Sâdi'nin *Bostân*'ının bir Almanca çevirisini, Boston Kütüphanesi'nden ödünç aldığı Karl Heinrich Graf'ın 1850 yılına ait *Moslicheddin Sadi's Lustgarten*'ını tercüme işine girişti.³⁸ Emerson bu *Bostân* baskısını okuyup tercüme ederken, Kur'ânî söylem unsurlarını da çevirir. Fakat onu kutsal metnin bizzat kendisini tercüme etmeye sevk eden, Sâdi'nin şiirleri değil, daha ziyade onların şerhleridir. *Bostân*'ın altıncı kitabı '*Kanaât*'e ayrılmıştır ve tam zıddı olan 'açgözlülük'ü tanımlamak suretiyle bu erdemi överek başlar. Sâdi altıncı kitabını takdim ederken, merak içinde '*hel min mezîd?*' - 50/Kâf 30'un "*daha yok mu?*" anlamındaki son kelimelerinin aynen aktarımı- diye haykıran Cehennem'in, 'beslendikçe' nasıl kendinden geçeceğini tahkiye ederek, bizzat Cehennem'in (*düzah*) 'oburluğu'nu tasvir eden bir şiire yer verir.³⁹ Emerson'ın bu dizayle özellikle ilgilendiğini iddia edecek bir delil yoktur, fakat 1850 tarihli *Lustgarten*'ın içinde yer alan, bu dizeye ait şerhe ilgi gösterir. Altıncı Kitab'ın Almanca çevirisine bunu ekleyen Graf, Sâdi'nin şiirdeki göndermesini bir bağlama oturtmak ve onun mısrasını Kur'ân'dan yapılmış bir

³⁷ Hammer-Purgstall'ın dipnottaki açıklaması ('Semsem der Quell bei Mecca ... Kewser eine der Quellen des Paradieses') için bkz. *Der Diwan*, s. 548.

³⁸ Karl Heinrich Graf, *Moslicheddin Sadi's Lustgarten* (2 vols in 1, Jena: Carl Hochhausen, 1850). Emerson'ın bu baskıyı Boston Kütüphanesi'nden ödünç alması hakkında bkz. Kenneth Walter Cameron, *Ralph Waldo Emerson's Reading* (Raleigh: The Thistle Press, 1941), s. 35. Bu çalışma Emerson'ın kitabı 2 Ekim 1863'ten 11 Mart 1864'e kadar kullandığını kaydeder.

³⁹ Graf'ın, Altıncı Kitab'ın girişini tercümesi için bkz. *Lustgarten*, vol. 2, s. 20.

alıntı olarak tanımlamak için 50/Kâf 30'un tamamını aynen aktardığı aşağıdaki önemli notu da ilişitir:⁴⁰

“An jenem Tage werden wir zu der Hölle sagen:

Bist du voll? Und sie wird sagen: Ist nicht nochmehr da?”

Koran Sure 50 V. 29.*

Graf, Kâf sûresindeki bu âyeti Almanca'ya tercüme ederek Emerson'a, onun 'Defter Oryantalisti'nde bir kayıt olarak yer alan aşağıdaki İngilizce tercüme yapmasına imkân tanıyacak kendi Kur'an tercümesi için materyal temin etmiş olmaktadır:⁴¹

ap. Sururi Bostan s. 152

“O gün, Cehennem'e diyeceğiz,

Doldun mu? Ve o diyecek,

⟨Var mı⟩ Daha fazla↑oda↓ yok mu?” *Kur'an*

Emerson burada *Bostân*'ın bir çevirisini okuyor olsa da, Sâdi'nin zarif şiir tarzından değil daha ziyade onun tam bir mısra uzunluğundaki Kur'an tercümelerinden birisini ortaya çıkaran bu alıntılanan ayetin canlı âhiret tasvirinden (eskatolojisinden) etkilenmiştir. Graf'ın Almanca versiyonunu yakından takip eden –bu Almanca versiyon da Kur'an Arapçası'nı yakından izlemektedir- Emerson'un 50/Kâf 30 çevirisi, yine de âyetin eksiltili dilini daha iyi çözümlmek için gayret sarfettiğini gösteren bağımsızlık ve kararsızlığa tanıklık etmektedir. Bu âyetin ikinci yarısı *ve teqûlu hel min mezîd (ve cevap verecek, 'Daha fazla yok mu?')*, Graf'ın 'Und sie wird sagen: Ist nicht noch mehr da?' cümlesinin kaynağıdır. Bu cümle Emerson'a biraz zorluk çıkarır. Amerikalı, tercümesinin başında destek için 'Are there' (var mı) ifadesini tercih ederek nihayetinde böyle bir girişe karşı olduğuna karar vermekte ve Cehennem'in sorusunu 'Orada daha fazla oda yok mu?' diye çevirerek yeniden formüle etmektedir. Emerson kendi İngilizce çevirisine 'oda' (room) kelimesini eklemek suretiyle, âyetteki kastedilen sorunun nesnesini değiştirerek kendi âyet formunu hem Almanca aracısından hem de Kur'an'ın orijinalinden ayırmaktadır. Bu durumda artık Cehennem daha fazla gıda almak konusunda kuşkulanyor görünmemekte, fakat daha ziyade 'orada' boş yer kalıp kalmadığı hususunda endişelenmektedir. Bununla bir-

⁴⁰ Graf, *Lustgarten*, vol. 2, s. 152.

* Metinde 29 olarak verilen âyet numarası esasında 30 olmalıdır. Yukarıda Almancası verilen âyetin tercümesi şöyledir: “O gün Cehennem'e 'doldun mu?' deriz. O da 'daha var mı?' der.” (ç.n.)

⁴¹ Ralph H. Orth, Susan Sutton Smith, Ronald A. Bosco ve Glen M. Johnson (edt.), *The Topical Notebooks of Ralph Waldo Emerson* (3 cilt, Columbia: University of Missouri Press, 1993), c. 3, s. 116.

likte, belki bu semantik kaymadan daha da dikkat çekenini, Emerson'ın, bu âyetin veciz ifadesini izah etmek maksadıyla tercüme sürecine müdahale ederek, kendi kutsal kaynağını yeniden yazmaya ve gözden geçirmeye hazır oluşudur. Emerson'ın 50/Kâf 30 çevirisi, âyetin orijinal anlamını aktarmak konusunda bir miktar yetersiz olsa da, kendisinin Kur'ân'a ve onun yorumuna yaklaşımını yansıtmada etkilidir. Bu, hem Amerikalı'nın metin üzerinde otorite sağlama niyetini, hem de, onun salt lafzi tercümeden ziyade yoruma dayalı bir yeniden yazımın sorumluluğunu üstlenmek suretiyle, anlamlı bir İngilizce versiyonun ortaya çıkma sürecine aktif biçimde katılarak Kur'ân'ı anlamaya dair sahih çabasını göstermektedir.

Emerson'ın defterlerinin sayfalarında tercüme edilmiş tasavvuf şiirlerinin şiddetli bir biçimde örneklerle anlatılan estetik olan ile ezoterik olanın evliliği, Müslümanların kutsal kitabının, kariyerinin son döneminde ona sağladığı kalıcı cazibeyi en güzel şekilde açıklamaktadır. Bu çekim onun hayatı ve edebi faaliyetlerinin sonuna kadar devam etmektedir. Özel günlüklerinin birinde, zayıf düşmesi ve ölümünden sadece birkaç yıl önce düşülmüş bir kayıttan, Emerson Concord Kütüphanesi'ne bırakılmasını vasiyet ettiği kitapların bir listesini verir. Burası onun memleketi kabul ettiği yerdeki halk kütüphanesidir ve New England'ın kültür merkezlerinden birisidir. Tek başlık altına yerleştirilmiş ve öncesinde meşhur edebiyat, felsefe ve tarih eserlerinin yer aldığı listede 'Kur'ân' bir kez daha Emerson'ın günlüklerinde kendini gösterir:⁴²

Concord Kütüphanesi'ne

—
Luther'in Table Talk'u

Grimm: Memoires

Lord Hervey'nin History of England'ı

Hobbes'un Eserleri

Chesterfield'in Mektupları

↑Duc de↓ Saint Simon. 20 cilt

⁴² William H. Gilman, Alfred R. Ferguson, Harrison Hayford, Ralph H. Orth, J.E. Parsons ve A.W. Plumstead (edt.), *The Journals and Miscellaneous Notebooks of Ralph Waldo Emerson: 1866-82* (16 cilt, Cambridge: Belknap Press of Harvard University Press, 1982), c. 16, ss. 327-8. Bu kaydın tarihi yoktur, fakat (Emerson'ın editörlerinin 'Books Large' olarak bildikleri) bu defterin kendisi, muhtemel telif yılları göz önüne alındığında, 1870-77 yılları arasında kapsamaktadır. Her ne kadar Emerson 1882'ye kadar yaşadysa da, zihinsel idrak problemi sebebiyle 1870'lerin sonlarında edebi faaliyetlerini azaltması yönünde teşvik edilmiştir. bkz. Robert D. Richardson, *Emerson: The Mind on Fire* (Berkeley: University of California Press, 1996), ss. 569-71.

Wilkinson'ın Egypt'i 2 cilt

Saturday Review'den Social Essays

Koran

New England'ın entelektüel kültür standartlarının (Luther, Hobbes) yanında gösterilen ve yerli ve popüler eserler (the *Saturday Review*) eşliğinde Kur'an'ı bir kez daha keşfediyoruz. Amerikalı okuyucunun bu eklektik katalogunda yer alan Müslümanların kutsal kitabı, Birleşik Devletler'in geliştirmekte olan edebî eserleri arasında şimdi sadece bir cilt olarak yer almak suretiyle Batı edebiyatının bu âşina sesleri arasında mühim bir yer elde ediyor. 1870'lerde Kur'an Emerson için çağdaşlarıyla paylaşacağı ve kendisinden sonrakilere bırakacağı bir metin haline gelmişti; onun Concord Kütüphanesi'ne bağışlanması, dikkatimizi bu makalenin başladığı yere çekmektedir. Emerson burada, hayatının sonunda, 1833'te Londra'da yaptığı Kur'an satın alımını tersyüz etmektedir: O İslam'ın kutsal metnini artık Sömürgeci ebeveyninden almıyor, bunun yerine onu kendi Cumhuriyet'ine miras bırakıyor. Bu ikinci işlem, birincisinin bir aynası olarak anlaşılabilir. Çünkü Emerson burada, İngiltere'deki özel Kur'an satın alma işini değil, New England'daki halk kütüphanesine yaptığı Kur'an bağışını kayda geçiriyor ve böylece yurt dışında kendi şahsi kullanımını için edinme yerine ABD'de halkın kabulü için onu yayıyor. Ayrıca burada, mukaddes kitabın, Amerikalı'nın 1819'da üniversite günlüğüne düştüğü 'Alcoran' notuna da bir gönderme vardır; yarım asırdan fazla bir süre sonra Kur'an'ın bu şekilde bağışlanması, onun yetişkinlik hayatının tamamında kutsal metnin mevcudiyetine tanıklık etmektedir. Kur'an, onun entelektüel biyografisini kaplayan ve dizinleyen ve ilk kez Emerson Harvard'daki birinci sınıfına başlama hazırlığındaiken, son kez ise hayatını ve ilmi çalışmalarını sonlandırma hazırlığındaiken görünen bir metindir. Bu sivil bağış hareketi, daha geniş ölçekte, Emerson, Irving ve Poe'nun ortaya koydukları edebî faaliyetlerin maddi bir dışavurumu anlamına gelmektedir. Onların eserleri, müteakip nesil okurlarına Kur'an referansı bağışlama görevi görmüş ve böylece Müslümanların kutsal kitabını Amerikan nesir ve şiirinin kolektif kütüphanesine katmıştır. Kur'an'ın Concord Kütüphanesi yoluyla fiziksel olarak tedavülde olması, ilk dönem Amerikan edebiyatı içindeki metinsel tedavülünü yansıtmakta ve böylece onun, içsavaş öncesi Amerikan yazarları arasında rolünün tam bir benzerini sunmaktadır. Şimdi çok fazla tanınmasalar da, Emerson, Irving ve Poe gibi yazarların şahsi ve halka sundukları eserleri, tanımlanabilir bir İlk dönem Amerikan Kur'an'ı için, Müslümanların kutsal kitabını ulusun edebiyat mirasının bir parçası olarak aktaran arşiv dökümanları olarak işlev görmeye devam etmektedirler.